

JUHÁSZ GYULA KIADATLAN TANULMÁNYA — ZRÍNYI VÉDELMEBEN

A Petőfi Irodalmi Múzeumban található Juhász Gyulának egy eddig kiadatlan tanulmánya, melynek ez a címe: *Hajnal Márton: Karnarutić és a Zrínyiász*. Az írás alatt ez olvasható: *Négyesy stílyakorlatok, 905. márc. Juhász Gyula*. Az írás létezéséről tudtunk, de hollétéről nem.

Juhász a híres Négyesy stílyakorlatokra visszaemlékezve többek között ezt írta: „Magyar stílyakorlatok. Vezető tanára Négyesy László. Ennek az irodalmi szemináriumnak én nyolc szemeszteren át voltam buzgó és tevékeny hallgatója, vagy hat szemeszteren át pedig titkárja is.

E kitüntető tisztség abból állott, hogy én állítottam össze hétről hétre a fölolvadások sorrendjét. Fölolvasni pedig lehetett ott mindent, verset és prózát, szonettet és Hamlet tanulmányt, naturalista novellát és teozófiai értekezést, Baudelaire fordítást, és kritikát Farkas Imréről, essayt Péterfy Jenőről és bírálatot Hajnal Márton összehasonlító irodalomtörténeti tanulmányáról. Mindezt meg is tettük. (*Négyesy órák*. Szeged és Vidéke, 1918. máj. 4. = JGYÖM 6. 47. Sajtó alá rendezte Grezsa Ferenc.)

Grezsa Ferenc: *Juhász Gyula egyetemi évei 1902—1906* (Bp. 1964) című könyvében az 1903—1904-es tanév fölolvadásairól ezt írja: „Ebben a tanévben ... dorongolhatta le Juhász azt a horvát hallgatót, aki Zrínyiről, mint Karnarutics-epigonról beszélt.”

Mind Juhász visszaemlékezésében, mind pedig Grezsa megjegyzésében erről a tanulmányról lehet szó, de Juhász nem jelzi, hogy Hajnal Mártonról ő tartott bíráló előadást, Grezsa pedig a kéziratot még nem ismerve, úgy vélte, hogy ez az 1903—1904-es esztendőben lehetett.

A megbírált *Hajnal Márton* — ugyancsak Grezsa kutatásainak eredményeiből tudjuk — Juhással egyidőben volt egyetemi hallgató a pesti egyetemen. Tanulmánya — *Karnarutić és a Zrínyiász* — az *Egyetemes Philológiai Közlöny* 1905. február—március—áprilisi számában jelent meg három részletben, tehát valószínű, hogy Juhász meg sem várta a tanulmány befejezését, már márciusban meg is bírálta. Hajnal Mártonnak az *Egyetemes Philológiai Közlöny* ugyanez évfolyamában még egy írása van, egy könyvismertetés a novemberi számban, dr. Velimir Dželićnek Maksimilijan Vrhovac-ról szóló *Zágrábian* megjelent művét ismerteti. A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1772-ig (Bp. 1972.) a 486. lapon föltünteteti Martin Hajnal egy másik művét is, mely a „Zrínyiásztól” szól horvát nyelven. Hajnal további működéséről nincsen adatunk.

Juhász írása Zrínyi művének nagy esztétikai eredetiségét védi meg Hajnal Mártonnal szemben, de a horvát sovinizmus fölemlgetése egy kicsit túlzás. De jellemző, hogy az egyetemen nagy világirodalmi példák és irányzatok után érdeklődő Juhász a magyarság értékeinek védelmére is érzékeny.

Megjegyzendő, hogy a tanulmány kéziratának hátlapján egy sok javítással gazdag, nehezen olvasható Juhász-írás van, amely nem más, mint a *Dilemma* című versének kézírata.

Közzéteszi: I.M.

Hajnal Márton: Karnarutić és a Zrínyiász.

(Különlenyomat az Egyetemes Phil. Közlönyből)

A Szigeti Veszedelem (és nem Zrínyiász, mint Hajnal Márton németesen írja) eredetiségének kérdése Arany János óta foglalkoztatja az irodalomtörténítőket. Mit vett át gróf Zrínyi Miklós előzőitől és kortársaitól és miként alakította az idegen anyagot: ennek kimutatása a cél.

Természetes, hogy itt két dologról van szó. Az első tisztára filológiai: az egyezések, a loci communes kiírása. A második esztétikai, értékelése annak, mint nyilatkozik meg a költő teremtő lelke az ilyen átvételek eredetivé tételében.

Arany János emberül megállotta helyét mind a két módszerben. Tökéletes pontossággal mutatta ki, mit vett át Zrínyi Homerosból, Vergiliusból, Tassóból, mit vettek át ezek között az utódok az elődöktől, és mint változott, fejlődött a közkinccs az idők folyamán. Arany és utána Greksa Kázmér végeredmény gyanánt kimodja: Zrínyi költői ereje egyenrangú a legnagyobb epikusokéval.

Thúry József az I.K. IV. kötetében a történeti forrásokkal és Karnarutićsal való egyezést írja ki és arra a különös eredményre jut, hogy Zrínyi és kortársai nem tartották a Szigeti Veszedelemet eposznak, csak históriának és maga Thúry is ezen az állásponton marad.

Hajnal Márton kimerítőbben hasonlítja össze Karnarutić és Zrínyi művét és ezek után azt a még megdöbbentőbb kijelentést kockáztatja, hogy Zrínyi „inventiója minimumra reducálódik.”

Nézzünk csak farkasszemmel ezzel a sajátosság jelenséggel.

Hajnal Márton szerint a Sz.V. alapeszméje nem eredeti. Hangoztatták azt már a kor más írói is. Eddig helyes. Elvégre egy alapeszmét nem lehet a levegőben találni, a fő az, mint érzékíti meg a költő az ő alkotásában. De H.M. kimutatja, hogy ez az alapeszme benne van K-é művében is, a mely előbb keletkezett, a melyet Zrínyi bizonyára ismert. Igaz, de a mi K-c-nál egyoldalú felekezeti (katholikus) tendencia, azt Zrínyi nemzeti eszmévé alakítja s a mi K-é-nál egy beszéd részlete és nem más, mint a Wallenstein trilógia kapucinus prédikációjának előképe, az Zrínyinél az eposz mozgató lelke lesz.

H.M. ismételi Thúry véleményét, a mire rövid válaszom a következő: Hogy Zrínyi eposzát nem tartotta „csak” históriának, mutatja, hogy előszavában Homer és Vergil hasonló eljárására hivatkozik, hogy mindenben remekül követi az eposz szabályait, hogy műve végén halhatatlanságot jövendőül magának.

És ha ő csak históriaértéket tulajdonított volna is a Sz.V. [nek], az utókor ítélete — többek közt Arany Jánosé, Thúry és Hajnal kivételével, remek eposznak minősítette a Sz.V-et. Mellékesen megjegyezzük, hogy Zrínyi kortársa, Shakspeare sem igen értékelte nagyon a maga tragédiáit, a melyeket tudvalóval ki sem adott, a legtöbb halála után, barátja, Ben Jonson áldozatkészségéből jelent meg.

A mi egyezést H.M. K-é-nál és Zrínyinél kijelöl, azok részint az egyazon tárgy természetéből erednek, részint conventionalis képek. (loci communes.)

Mindenesetre jellemző, hogy Arany János, a kinek aisthesise bizonyosan volt olyan, mint H-é és ki Homer, Vergil, Tasso egyezését a thesaurus epicusban mutatta ki, nem lőtt úgy túl a célon, mint H.M.

A mi különben a költői eredetiség kérdését illeti, Zrínyi kortársa, Shakspeare mindig kész anyagból merít, egész egyszerűen drámákat, novellákat ír át, elsőrendű írókét is, a mint azt a könyvtárakat betöltő monográfiailrodalom kimutatta. Nem az a fő, mit, de az: hogyan? Hajnal Márton meg sem kísérl annak kimutatását, mennyiben egyezik Karnarutic és Zrínyi művének compositiója? Ez természetesen, valamint a többi esztétikai detail, meghaladja az un. filológiai akribéia hatáskörét és éppen ezért döbbsentem meg, mikor az alapos és pontos összehasonlítgatás után, a mely egyszerűen kiírja a kisebb-nagyobb egyezéseket, ilyen fejezet következik: A Zrínyiász költői értéke.

Maga H.M. mondja munkája elején; „Zrínyi nagy költői tehetségének bizonyítékául szolgál, hogy mily *remekül* illesztette be művének *nagyszerű* egészébe, mely már teljesen az ő egyéniségének bélyegét viseli magán.” (az alapeszméről van szó.)

A Szigeti Veszedelem nagyszerű compositiója a nemzeti eszme ereje, a jellemfestés kiválósága, a költői stil fensége, az egész eposz történeti jelentősége még mindig főnmarad, ha elfogadjuk is H.M. kutatásait, mi jagon merészkedik tehát Arany János, Beöthy Zsolt, Széchy Károly, az egész magyarság egyöntetű tanúságával szemben azt a nagyhangú állítást kockáztatni, hogy az Sz.V. értéke az ő kutatásai után csökken? Ez a kijelentés lehet Goethe szerint „bolondság a maga szakállára”, tetszhetik a horvát sovinizmusnak, de nem fel [el] meg az objectív igazságnak.

Hajnal Márton érdeme, hogy alaposan foglalkozott ezzel a nehéz kérdéssel, szépen csoportosította a történeti tényeket és egyszerű nyelvezete mintául szolgálhat az igazi stílus philologicusnak.

Nem az a baj, hogy túlbecsüljük remekíróinkat, hanem az, hogy nem becsüljük őket eléggé! Úszunk mindenféle kozmopolita áramlattal, mindig idegen hatások után szaglászunk, Petőfiről évek óta nem adnak elő a magyar tudományegyetemen. Gróf Zrínyi Miklósról pedig ezek után is elmondhatjuk Jókai Mór szavaival: A mi gyémánt volt, gyémánt maradt! (Négyesy stílygyakorlatok. 905. márc) Juhász Gyula